

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертацію Титаренко Марини Володимирівни «Стимули у службовому праві України: питання теорії та практики», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право»

1. Ступінь актуальності теми дисертації.

Обрана здобувачем тема дисертації «Стимули у службовому праві України: питання теорії та практики» безпосередньо пов'язана із формуванням новітнього наукового фундаменту для правового регулювання суспільних відносин у сфері публічної служби й використання ресурсу стимулів як інструменту підвищення результативності та ефективності професійної діяльності публічних службовців. Не зважаючи на докорінні зміни положень чинного законодавства про публічну службу, ресурс мотивації публічних службовців до максимальної концентрації своїх зусиль задля досягнення найкращих показників своєї діяльності, прагнення до впровадження новацій, прояву ініціативи, на жаль, використовується за залишковим принципом й нормативно врегульовано засади такого використання лише фрагментарно. Втім помилкове ототожнення стимулів із заробітною платою, використання їх без урахування загально визначених у теорії права обов'язкових підстав нівелюють роль і значення стимулів у середовищі публічних службовців й викликає певне занепокоєння щодо доцільності існування у суспільстві. Розпорошеність засад нормативно-правового врегулювання, розмаїття (навіть надмірне, з елементами дублювання) різновидів стимулів щодо всіх видів публічної служби, варіативність процедур застосування їх істотно актуалізують комплексні дослідження ресурсу стимулів, що застосовуються у сфері публічної служби, із акцентом на їх визначення, особливості, види та їх характеристику, процедурні засади, пріоритети запозичення позитивного апробованого зарубіжного досвіду й формулюванням конкретних пропозицій щодо

ВХ.№ 506
« 02 » 03 2010р.

удосконалення законодавства про стимули у сфері публічної служби та практики його застосування. Саме ці актуальні завдання покликана вирішити робота здобувача.

2. Обґрунтованість та новизна наукових положень, одержаних висновків і рекомендацій.

Ознайомлення зі змістом роботи дозволяє сформулювати висновок про наявні достатні підстави для того, щоб вважати, що здобувачем було здійснено комплексне дослідження, що має своєю основною поглиблений аналіз різноманітних наукових, нормативно-правових, публіцистичних, емпіричних джерел, з використанням загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, та із одержанням корисних результатів безпосередньо у вигляді доктринального базису для нормотворчості та правозастосування щодо використання ресурсу стимулів у сфері публічної служби. Вважаю, що наукова новизна положень, висновків, рекомендацій є такою, що відповідає заявленій.

Варто підтримати запропонований у роботі підхід до порівняльно-правового дослідження стимулів й інших суміжних правових понять, який дозволяє сформулювати перелік специфічних ознак стимулів, які у сукупності й формують його унікальність, а , з акцентом на сферу їх об'єктивізації, й унікальність як інструменту врегулювання відносин у сфері публічної служби.

Заслуговує на схвалення запропонована у роботі авторська дефініція «стимули у службовому праві» як складової сучасного понятійного апарату, яка сприяє уніфікації термінологічного апарату доктринальних фахових досліджень, а також нормативно-правових положень та практики їх застосування, звужуючи межі для прояву суб'єктивного довільного розсуду.

Достатньо теоретично обґрунтованою виглядає запропонована авторська класифікація стимулів у службовому праві із одночасним використанням багатьох різних критеріїв, що дозволяє з'ясувати їх багатогранний унікальний ресурс та визначити вектори його використання.

Варто підтримати й прагнення здійснити системний аналіз стимулів у службовому праві, не лише із виокремленням елементів такої системи, а й внутрішніх та зовнішніх зв'язків між ними, а також всіх ознак такої системи, наявність яких й підтверджує специфіку стимулів як дієвого інструменту регулювання відносин у сфері публічної служби.

Вміле поєднання різноманітних методів наукового пізнання дозволило з'ясувати ресурс окремих різновидів стимулів у службовому праві, виокремити проблемні аспекти у нормативному закріпленні засад їх використання, відмежувати від суміжних інструментів впливу на професійну діяльність публічних службовців, запропонувати моделі удосконалення нормативно-правового підґрунтя та практики використання кожного із їх різновиду.

Новаційним є підхід, запропонований у роботі щодо дослідження стимулювання як різновиду адміністративної процедури з акцентом на урахування новітніх досягнень вітчизняної адміністративно-правової науки щодо розуміння адміністративної процедури та результатів законопроектної роботи щодо систематизації засад адміністративно-процедурного регулювання суспільних відносин. Це дозволило сформулювати науково-обґрунтовані пропозиції щодо перспектив врегулювання засад стимулювання у сфері відносин публічної служби та їх узгодження із пріоритетними напрямками нормопроекування в адміністративно-процедурному спектрі.

Заслуговують на увагу положення роботи щодо принципів, стадій стимулювання у службовому праві України, суб'єктного складу відповідних правовідносин із їх розподілом на групи та перспективами посилення активності громадськості, унормування засад факультативних стадій стимулювання.

В умовах запозичення в Україні позитивного апробованого часом і практикою нормотворчого та застосовного досвіду зарубіжних країн в цілому та стосовно врегулювання відносин у сфері публічної служби зокрема, виваженими й аргументованими виглядають положення роботи щодо аналізу

відповідного досвіду країн різних правових традицій із виділенням недоліків та позитиву такого регулювання й формулюванням пропозицій щодо доцільності впровадження змішаних стимулів для публічних службовців, закріплення нормативних засад таких стимулів у систематизованих нормативно-правових актах, впровадження прозорості, оперативності та партисипатизму у процедуру стимулювання.

Цілком обґрунтованими, логічними виглядають положення чинного законодавства (як щодо «базового» законодавчого акту про державну службу, так й інших нормативно-правових актів, в.т.ч. й щодо різновидів публічної служби) та формування новаційного законодавства, які узгоджуються із пріоритетами сучасної нормотворчої та нормопроектної діяльності в Україні, із пріоритетними напрямками фахових наукових досліджень, які координуються НАПрН України.

3. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях.

Основні наукові результати дисертації висвітлені у п'яти наукових публікаціях, які розкривають основний зміст дисертації, зокрема у одній статті у періодичному науковому виданні зарубіжної країни, з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію здобувача (Титаренко М.В. Стимули у службовому праві як різновид стимулів у праві і характеристика ознак. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2018. № 4. С.62-69), у чотирьох наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України (серед яких: Титаренко М.В. Службове право у системі національного права України: питання виокремлення. *Вісник Запорізького національного університету*. Юридичні науки. Запоріжжя, 2018. № 2. С. 36–46; Титаренко М.В. Стимули у службовому праві: питання класифікаційного розподілу. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 3. С.159-164; Титаренко М.В. Стимули для публічних службовців у зарубіжних країнах: правове закріплення видів, застосування. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 8. С.116-122; Титаренко М.В. Стимулювання в

службовому праві: загальні та спеціальні принципи. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 2. С. 155–159. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2019/43.pdf

4. Дотримання академічної доброчесності.

Аналіз дисертації та наукових публікацій здобувача, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, не дає підстав констатувати допущення ним порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). Зокрема, дисертація містить посилання на джерела інформації за кожним випадком використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; відповідає норм законодавства про авторське право і суміжні права; відображає прагнення надати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

5. Зауваження

Поруч із науковими положеннями, висновками і рекомендаціями, які підтверджують високий науковий рівень дисертаційного дослідження здобувача, в наявності й кілька положень дискусійного характеру, невикористаних можливостей для досягнення ще більш високих показників якості дослідження.

1. Враховуючи дискусійність положень сучасної вітчизняної правової, зокрема адміністративно-правової, науки щодо місця і ролі службового права у системі національного права, чи не доцільним було б навіть у назві роботи зазначити про те, що стимули щодо публічних службовців та процедура їх застосування регламентується саме нормами адміністративного права. Тим самим це сприяло б уникненню будь-яких суперечок навколо службового права як окремої галузі, підгалузі права чи комплексного інституту права?

2. Серед всього розмаїття стимулів у роботі виокремлюється премія. Не заперечую проти важливості ролі і значення останньої, все ж таки виникає питання, чи дійсно це різновид саме стимулу, чи все ж таки елемент оплати праці публічних службовців? Особливо це питання набуває неабиякої

гостроти у контексті формування практики нарахування і виплати публічним службовцям премій у значних (інколи навіть надмірно) розмірах й виплати їх щомісяця.

3. Підтримуючи ідею щодо доцільності систематизації, в т.ч. й у формі кодифікації, положень, що визначають засади використання ресурсу стимулів у сфері публічної служби, й зосередження їх в окремому розділі Службового кодексу України, в той же час виникає питання щодо можливості урахування всієї специфіки стимулів та стимулювання щодо всього розмаїття різновидів публічної служби (дипломатичної, військової тощо) у одному розділі відповідного кодифікованого акту.

4. Враховуючи тенденції сучасних фахових наукових досліджень, в т.ч. й із обґрунтуванням доцільності виокремлення новацій них елементів системи права України, виникає питання стосовно узгодження із ними дисертаційної роботи й авторської позиції щодо розгляду останньої як складової наукового базису для формування, наприклад, нагородного права або ж заохочувального (стимулюючого) права, а відповідно й формулювання науково-обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення відповідного чинного та розробки нового законодавства.

Разом із тим, вищезазначене жодним чином суттєво не впливає на загальну позитивну оцінку результатів дослідження, їх теоретичне і практичне значення, не заперечує того, що дисертація «Стимули у службовому праві України: питання теорії та практики» є прикладом наукового дослідження яке виконане здобувачем ступеня доктора філософії, й засвідчує здатність останнього із належним науковим обґрунтуванням вирішувати комплексні питання адміністративного права та практики його застосування

З огляду на це, дисертація заслуговує на те, щоб одержати позитивний відгук

Дисертація «Стимули у службовому праві України: питання теорії та практики» відповідає вимогам, передбаченим Порядком проведення

експерименту з присудження ступеня доктора філософії, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, а її автор – Титаренко Марина Володимирівна – заслуговує на присудження за результатами публічного захисту наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право».

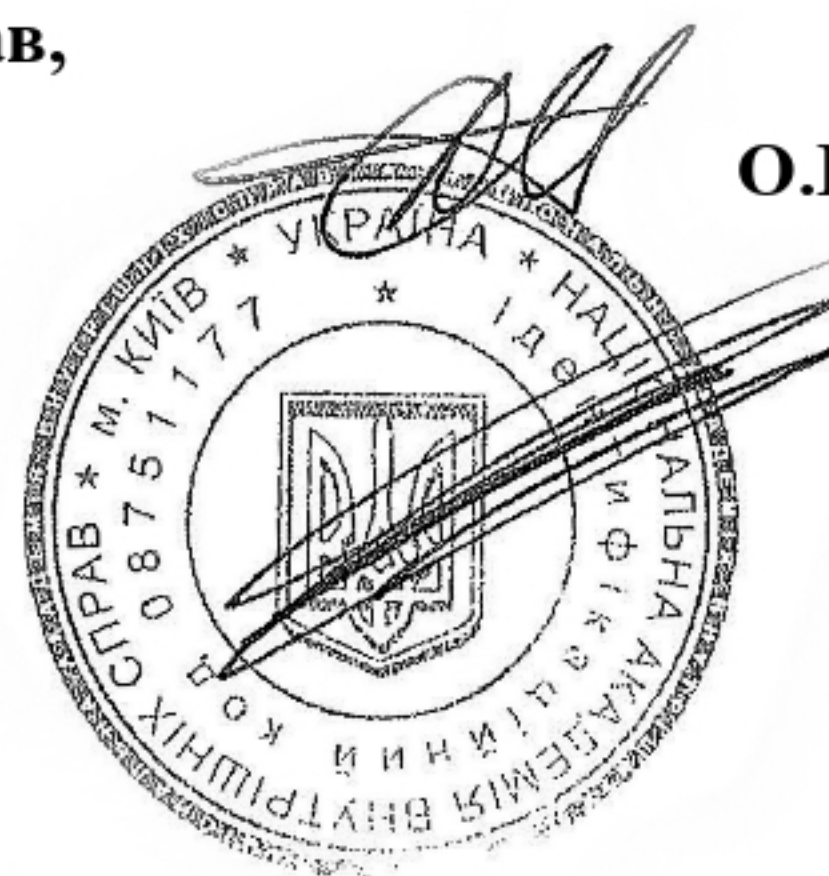
Офіційний опонент,

начальник відділу

докторантури та аспірантури

Національної академії внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, доцент

О.Ю. Дрозд